

תאריך: 7.1.2025
בתשובה נא לציין:

בפקס: 03-5694526

בדוא"ל: Pazar@idf.il

לכבוד

אלופה יפעת תומר ירושלמי
הפרקליטה הצבאית הראשית

שלום רב,

הנדון: תנאי כליאתם של עצורים מרצועת עזה המוחזקים במחנה הצבאי עופר

רחוב אבו עוביידה 4
ירושלים 97200
טל. 02.6283555
פקס. 02.6276317

شارع أبو عبيده ٤
القدس ٩٧٢٠٠
هاتف. ٠٢. ٦٢٨٣٥٥٥
فاكس. ٠٢. ٦٢٧٦٣١٧

mail@hamoked.org.il
www.hamoked.org.il

1. המוקד להגנת הפרט (להלן: המוקד) הינו ארגון זכויות אדם המטפל, בין השאר, בהגנה על זכויותיהם של אסירים ועצורים פלסטינים הכלואים בישראל.
2. זה קרוב לשנה, המוקד עוקב בדאגה רבה אחרי שורה של צעדים שננקטו נגד כלואים פלסטינים המסווגים כביטחוניים, לרבות אלו המוחזקים מכוח חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002 (להלן: חוק כליאת לב"חים).
3. במהלך החודשים האחרונים, ארגוני זכויות אדם, וביניהם המוקד, ביקרו וממשיכים לבקר, כלואים פלסטינים המוחזקים במתקנים ומחנות צבאיים מכוח חוק כליאת לב"חים, ומכאן פנייתנו בנושא ובקשתנו להתייחסותכם הדחופה. הפנייה דנן מבוססת על עדויותיהם של עשרות כלואים המוחזקים כעת או שהוחזקו לתקופה מסוימת במחנה הצבאי עופר.
4. מהביקורים של עורכי הדין של הארגונים הח"מ במחנה הצבאי עופר עלה כי הכלואים שם מלינים על תנאי כליאה קשים הרחוקים מהסטנדרטים המינימליים שיש בהם כדי לענות על הצרכים הבסיסיים שלהם, דבר המעיד על הפרות של זכויותיהם כעצורים וכבני אדם, כאשר הרושם הוא שתנאי כליאה אלה עולים לכדי עינויים בחלק ניכר מהמקרים.

5. התנאים להחזקת עצורים המסווגים כלוחמים בלתי חוקיים מוסדרים בסעיף 10(א) לחוק כליאת הלב"חים ובתקנות כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים (תנאי כליאה), תשס"ב-2002 (להלן: תקנות כליאת לב"חים). בהתאם להוראת סעיף 10(א), כלוא יוחזק בתנאים הולמים שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו ובכבודו. יישום הוראה זו אמור לעלות בקנה אחד עם מושכלות היסוד שנקבעו בפסיקה הישראלית בנוסף לדין הבינלאומי אשר קובע קיומה של החובה להבטיח כי אדם יוחזק בתנאי מעצר ראויים, בין השאר בענייני היגיינה, בריאות, מקומות הלינה, מזון וכ"ו (ראו אמנת ג'נבה הרביעית וכללי מנדלה United Nations Office on

Drugs and Crime, The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules 1955) (להלן: **כללי מנזלה**).

6. בין היתר, דיווחו העצורים על כבילתם באופן מתמיד, אפילו בזמן שינה, בזמן השימוש בשירותים, ובזמן המפגש עם עורך דין. כידוע, כבילתו של אדם כרוכה בפגיעה משמעותית בזכויות אדם.

7. כפי שעולה עוד מהעדויות, המצב השורר במתקן מעיד על הפרות הדין החל בנושא. הכלל הקבוע בסעיף 10(א) לחוק כליאת לב"חים, לפיו כלוא יוחזק בתנאים שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו ובכבודו, אינו מקבל ביטוי בהתנהלות הצבא כלפי העצורים המוחזקים במתקן עופר. העצורים אותם ביקרו עורכות הדין מטעם המוקד הגיעו לביקורים רעבים, ללא ביגוד מתאים, חלקם יחפים, ואף סובלים מסימני אלימות פיזית והתעללות נפשית, בין היתר כתוצאה מהכבילה המתמדת. להלן נביא את הוראות תקנות כליאתם לבי"חים אשר מתייחסות לחובות המוטלות על הצבא, תוך השוואה בין הדין לבין המצב ששורר במתקן בהתאם לעדויות.

כבילה ממושכת של כלואים

8. הרוב הניכר של העצורים אותם ביקרו עורכי הדין סיפרו על כבילה מתמדת בידיים וברגליים, אף בזמן השינה, האוכל והשימוש בשירותים. האזיק גורם לנימול בידיים ומגביל מאד את התנועה של האסיר באופן העולה לכדי עינוי, ובעיקר כשהדבר עשוי לפגוע בפעילות הפיזית היומית, כמו שינה, הליכה וכו' וזאת בעיקר כשהדבר נעשה לתקופה ממושכת. הזמן היחיד בו העצורים אינם אזוקים בידיהם הינו זמן המקלחת- שהינו פחות מחצי שעה בשבוע, כלומר פרט לזמן זה העצורים כבולים.

9. במקביל, עורכי הדין קיבלו דיווחים על מקרים בהם האסירים אינם אזוקים בתאיהם, כך שלא ברור מה המדיניות המונהגת ומדוע מספר רב של כלואים המוחזקים בתאיהם כבולים בידיהם כל הזמן.

10. סימני האיזוק ניכרים לעיני עורכי הדין המבקרים על המפרקים של העצורים, ובמקרים מסוימים ניתן לראות פצעים עמוקים שעלולים לחשוף אותם כלואים, המוחזקים בתנאים סניטאריים לקויים – כפי שנרחיב בהמשך – לזיהומים וסיבוכים רפואיים קשים, זאת בהינתן העובדה כי גם המערך הרפואי הוא לקוי בצורה חסרת תקדים.

11. כבילה לפרק זמן ממושך ידועה כגורם לפגיעה במערכות הפיזיולוגיות. איזוק ממושך גורם לכאבים ולסבל בזמן האיזוק וגם לאחר מכן, ועלול לגרום לנזק לעצבים המשפיעים על תפקוד הידיים. ככל שמתארך משך האיזוק, גובר הסיכון לפגיעה בעצבים. כמו כן, הגבלת התפקוד העצמאי של הכלואים מובילה גם לנזקים נפשיים ארוכי טווח.

12. משכך, כבילתו של אדם כרוכה בפגיעה משמעותית בזכויותיו, ועל כן ישנם הסדרים המגבילים אפשרות הכבילה למינימום הנדרש, כשעל הדבר להיעשות אך ורק מכוח הסמכה מפורשת ובהתאם לתנאים הקבועים בדין המסמיך, וזאת במקרה של כלוא הנמצא בתנועה, ולא במקרים בהם כלואים סגורים בתאיהם.

13. החלטה על כבילתם של מספר רב של כלואים במחנה הצבאי בעופר, שפוגעת בזכויות יסוד ובכבוד האדם, חייבת להיות מבוססת על תשתית עובדתית ונורמטיבית ברורה. אין להשתמש בכבילה כאמצעי ענישה כלפי אותם כלואים.

14. יש לציין, כי כלל הכלואים נותרו כבולים הן בידיהם והן ברגליהם, גם במהלך הביקור עם באי כוחם, וזאת חרף השמירה הרבה סביבם, כשהעצור מוקף בחיילים חמושים והוא נמצא בתא סגור.

15. כאילו לא די בכבילה המתמשכת, לה מתווספת אלימות של ממש והתנהלות משפילה מצד החיילים, בחלק מהמקרים אף עורכי דין מעידים על אלימות זו, כשגוררים את העצור לתא הביקורים, בעודו אזוק ומכוסה עיניים.

16. ההתנהלויות המשפילות באות בכמה צורות; כך לדוגמא ניתנות הוראות לישון עם פנים למטה: בכל פעם שהסוהרים עוברים במעבר, העצורים חייבים לשכב על הרצפה עם פנים למטה. כמו כן, השמעת קללות של קצינים, העדר היענות לצרכים היומיומיים ואף הענשת העצורים שמעזים לפנות ולבקש מהחיילים דברים חיוניים כגון ציוד, מזון ואף טיפול רפואי.

מזון

17. תקנה 5(א) קובעת כי כלוא יקבל את מנת המזון הניתנת לסוהרים באותו מקום מעצר ותוך התחשבות, במידת האפשר, באמונתו הדתית. בפועל, העצורים מלינים על אי אספקת אוכל ראוי ומספיק, שמגיע בכמות דלה ובאיכות ירודה. מאז מעצרים העצורים מקבלים מנה זהה שלוש פעמים ביום, והיא מורכבת משלוש או ארבע פרוסות לחם, בתוספת תפוח או מלפפון. יחד עמם הצבא מספק ריבה או יוגורט. לאחרונה, העצורים התחילו לקבל כדורי פלאפל וציפס פעם אחת בשבוע, ופעמיים בשבוע נקניקיות. העצורים סיפרו כי לא מסופקים להם בשר, עוף, וביצים. כמו כן, העצורים מסרו כי אין מים ראויים לשתיה וכי הם שותים מים מהברז. האם חיילים במתקן עופר מקבלים אוכל בכמויות כה דלות ובאיכות ירודה? ספק שכך!

18. לעניין זה יצוין כי באי הכוח השונים פגשו עצורים שסובלים ממחלות שונות כאשר האוכל המסופק אינו מותאם לצרכיהם, ונראה שמסופק תפריט הרעבה אחיד לכל הכלואים וללא כל התחשבות ברקע הרפואי של כל עצור. למשל, אחד העצורים שנתן תצהיר לח"מ מסר כי הוא לוקה בסכרת והלך על כמויות דלות של אוכל שאינן מתאימות למדדי הסוכר בגופו, באופן שהשפיע על בריאותו ועל תפקודו.

19. סעיף 20 (1) לכללי מנדלה קובע כך:

Every prisoner shall be provided by the administration at the usual hours with food of nutritional value adequate for health and strength, of wholesome quality and well prepared and served.

20. האחידות באספקת האוכל, כשלעצמה, מהווה הפרה בוטה של חובות בינלאומיות שמטרתן לקבוע סטנדרטים מינימאליים. ירידה ברורה ושיטתית מהמינימום מעידה על מדיניות של הרעבה מכוונת, ובמילים אחרות על עינויים באמצעות הרעבה ופגיעה בבריאות.

21. מניעת מזון מספק מהווה הפרה של שורה של הוראות מהדין הבינלאומי המחייב במקרה דנן. סעיף 76 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע את חובת המעצמה הכובשת להזין את כלל התושבים המוגנים הכלואים על ידם: "מוגנים שנאשמו בעבירות.. ייהנו מתנאי מזון והיגיינה שיהא בהם כדי לשמור על מצב בריאותם הטוב..".

22. סעיף 89 לאותה האמנה קובע את סטנדרט המזון הראוי: "מנות המזון היום-יומיות לעצירים יהיו מספיקות, מבחינת כמותן, איכותן ורבגוניותן, לשמירת בריאותם של העצירים ומניעת התפתחותן של מיחושים מחסרון תזונה. כן יש להתחשב בתזונה, שרגילים בה העצירים. לעצירים יסופקו גם האמצעים שבעזרתם יוכלו להכין לעצמם מאכל נוסף מהנמצא ברשותם." דברים אלה הוכרו גם בפסיקת בית המשפט העליון בבג"ץ 3278/02 המוקד להגנת הפרט נ' מפקד כוחות צה"ל, עליו ביסס, בין היתר, את חוות דעתו כב' הנשיא בדימי' א' ברק בהחלטה שניתנה על ידי בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג בבקשה של דרום אפריקה כי יינתנו סעדים זמניים נגד ישראל, מיום 26.1.2024 (Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel)).

23. בעשרות השנים האחרונות קבעו טריבונלים שונים כי מניעת מזון עשויה לעלות כדי עינוי או יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל. זאת, גם במקרים שבהם המזון היה לא מספק או הוגש מזון לא מגוון או גרוע, ומניעת המזון נעשתה במקביל לפגיעות נוספות בתנאי הכליאה של האסיר (ראה IHRC – Berkeley Law, *Non-Typical Forms of Torture and Ill-Treatment*, 10-12 (July 2018); Perez-Sales, 4-6). התיאורים העולים מהתצהירים מובילים למסקנה אחת ויחידה והיא כי מדובר בהרעבה העולה לכדי עינוי או יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל. בנוסף, עמדת הארגון העולמי "The association for the Prevention of Torture" הינה, כי מניעה של מים נקיים או מזון בכמות או באיכות מספקות מאסירים או עצורים עלולה לעלות כדי עינוי או יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל.

24. האיסור על עינויים ועל יחס או עונשים אכזריים, בלתי אנושיים ומשפילים מעוגן בסעיף 7 ל- ICCPR וכן בסעיף 16 לאמנה נגד עינויים. כידוע האיסור על עינויים הוא קוגנטי ולא ניתן להתנות עליו, אף לא במצבי חירום.

טיפול רפואי

25. בהתאם לתקנה 6 (ב), כלוא זכאי לקבל טיפול רפואי וציוד רפואי כמתחייב ממצב בריאותו.
26. לטעמנו, לא ניתן להתייחס לטיפול הרפואי ללא התייחסות לתנאי המזון וההיגיינה המשפיעים באופן הדוק ומובהק על הבריאות של העצורים. הדבר נכון גם לגבי תנאי ההחזקה הכוללים כבילה ואיזוק מתמיד שמשפיע על הבריאות של העצורים ויוצר בעיות רפואיות כפי שיפורט להלן.
27. עצורים הלינו כי הם אזוקים בידיהם כל הזמן וכי מצב זה גורם לתחושת נימול. בחלק מהמקרים לעצורים היו מחלות רקע שהגבירו את תחושת הנימול עד כדי כך שהדבר הפך לבעיה רפואית נוירולוגית בעד עצמה.
28. כמו כן, ועל רקע התפשטות מחלות עור אצל האסירים, ובמיוחד מחלת ה"סקביאס", אסירים דיווחו כי אינם מטופלים כאות והמחלות אלו מתפשטות במהרה.
29. אחד העצורים שסובל מגרדת, תיאר בתצהיר שנגבה על ידי בא כוחו, כי הוא לא מצליח לישון כבר 20 ימים (נכון למועד הביקור). אותו עצור ציין זאת בפני החיילים שראו שהוא בוכה כל הזמן, אך קריאותיו לא נענו והוא לא נבדק על ידי רופא כלשהו למרות הכאבים הניכרים שלו ופניותיו לחיילים.
30. ברוב המכריע של התצהירים נמסר כי בתאים בהם הוחזקו אותם עצורים היו מספר מקרים של הידבקות בגרדת, וניכר כי הדבר לא טופל ברמה הכללית.
31. כידוע, תנאי צפיפות מגבירים את הסיכויים להדבקה במחלה זו וזאת נוכח המגע הישיר של עור לעור עם אסיר שאין בידו אפשרות לשמור על ההיגיינה שלו. הטיפול בגרדת הוא שילוב של טיפול תרופתי והקפדה על ניקיון הגוף יחד עם החלפת בגדים ושמיכות מתמדת, דבר שאינו מתאפשר כלל בקרב הכלואים במתקן בעופר.
32. במקום לפעול לטיפול במחלות אלו, הצבא ממשיך לספק מוצרי היגיינה בכמויות דלות וכן אינו דואג להבטיח את הגישה של האסירים למקלחות באופן יומי, ונמנע באופן שיטתי מלספק בגדים להחלפה, ובכך מחבל בכל אפשרות לעצור את התפשטות המחלה וטיפול יעיל בה.
33. יש לציין, כי הופיעו מחלות עור אחרות בקרב הכלואים. גם עובדה זו לא הטרידה את הצבא עד כדי כך שיביאו רופא עור לבדוק אותם.
34. מעבר להתפרצות הכללית העצורים העידו על טיפולים רפואיים לקויים ובחלק מהמקרים על היעדר של טיפול רפואי.
35. כך למשל, העיד אחד העצורים כי בשל המזון המסופק הוא סובל ממיגרנות תכופות ואינו מקבל טיפול רפואי מתאים וכמובן גם לא תפריט מזון מותאם. כאן המקום אף להוסיף שדברים אלה אינם עולים אף בדיונים בפני שופט שבהם מאשרים את צווי הכליאה, כיוון שאותם שופטים אינם רואים את העצורים ולא ניתנת להם אפשרות לדבר, משהדיונים נמשכים לדקות ספורות ובאמצעות הטלפון.
36. במהלך ביקור אחר, עצור הלוקה בסכרת מסר כי הוא עבר ניתוח שאינו יודע את מהותו. עיניו של העצור היו מכוסות במהלך הניתוח ואף לא עלה בידו לראות את

פני הרופא המנתח. העצור ציין שהוא חושש מפציעות ברגליו בשל היעדר טיפול רפואי הולם, ומרגיש עייפות מתמדת. מצבו הנפשי של העצור קשה מאוד, והוא הדגיש שאין לו רופא קבוע – כל הזמן מחליפים את הרופאים כך שאין אחד שמכיר את מצבו הרפואי ומבין את הרקע שלו.

היגיינה

37. בהתאם לתקנה 7, המפקד יוודא כי הכלוא יוחזק בתנאים היגייניים הולמים ויזכה לסידורי שינה הולמים, אשר אין בהם כדי לסכן את בריאותו של הכלוא או לפגוע בכבודו

38. בפועל, התנאים בתאי המעצר אינם עונים על הדרישות המינימליות לשמירה על בריאות העצורים. בחדרים שיכולים לאכלס מספר מצומצם של עצורים, ישנה צפיפות רבה. למשל, בחדר של 15 עצורים יש 12 מיטות בלבד; יש כאלה שדיווחו כי יש 21 עצורים בחדר ויש כאלה שדיווחו על 15, אבל המשותף ביניהם הוא שאין מספיק מיטות לכולם וכי מדובר בחדרים המיועדים למספר קטן ממספר המוחזקים בהם בפועל. למשל בחדר של 15 עצורים ישנן 12 מיטות ומזרנים דקיקים, בחדר אחר שמוחזקים בו 16 עצורים ישנן 12 מיטות ואין מזרנים לשאר (העצורים נאלצים להתחלף כדי לאפשר לכולם לישון), בחדר של 22 עצורים יש 18 מיטות בלבד) רבים מהעצורים דיווחו על מצבים בהם נאלצו לשכב על הרצפה, מה שיכול להוביל למחלות עור ולפגיעות גופניות נוספות.

39. אמצעי ההיגיינה במתקנים הם מינימליים ביותר, אם בכלל קיימת אספקה סדירה. כך לדוגמה, ישנו דיווח על כך שלפעמים מספקים לכל עצור כמות מזערית של סבון – רבע כוס לכל 21 העצורים, ובחלק מהמקרים אף לא מספקים סבון או חומר ניקוי מלבד היחידות המסופקות בזמן המקלחת. הגישה למקלחת מוגבלת לפעם או לכל היותר פעמיים בשבוע, ומשך הזמן במקלחת הוא קצר מאוד (של מספר דקות בודדות).

40. יתרה מזו, במקרה של עצור חולה בסקביאס, הוא לא קיבל טיפול רפואי מתאים ולא הוגדלה אספקת חומרי הניקוי או הזמן במקלחת, דבר שפוגע במצבו הבריאותי, שכן שמירה על היגיינה היא חלק משמעותי מתהליך הטיפול.

41. בנוסף להיעדר תנאים היגייניים בסיסיים, השימוש בשירותים מוגבל לאור האזיקים שמונעים מהעצורים לנקות את עצמם באופן ראוי ואנושי, דבר שפוגע בכבודם ובזכותם לשמירה על היגיינה אישית.

42. לא למותר לציין, שבכל התאים בהם מוחזקים הכלואים ישנו חדר שירותים וכיור, כך שבמקרים בהם העצורים אזוקים לאורך שעות היממה הם נאלצים לעשות את צרכיהם, לנסות להתנקות ואף להיטהר לקראת התפילה כשהם אזוקים ובלי אספקה של מוצרי היגיינה שתאפשר להם להחזיק את עצמם נקיים במהלך השבוע ועד למועד המקלחת הבאה.

43. כל עצור מקבל גליל נייר טואלט בתדירות שאינה קבועה, בין פעם בשבוע ועד לשבועיים, כאשר בשני המקרים מדובר בכמות שאינה מספיקה בהינתן העובדה שמדובר במוצר הנייר היחיד המתקבל ולאור המחסור במוצרי הניקיון.

44. לא למותר לציין, שאין באגפים בהם מוחזקים העצורים מכונות כביסה והיכולת לכבס את בגדיהם תלויה אך ורק בגורם המחזיק. כך לדוגמא עצורים שמחזיקים במגבת בתוך התא נאלצים לכבס אותה בלי כל ציוד לצורך כביסתה.

45. אף אספקת מברשות השיניים אינה אחידה. בחלק מהתצהירים עצורים דיווחו על אספקה של מברשת שיניים וכמויות מעטות של משחת שיניים, כאשר בחלק אחר מהמקרים עצורים לא קיבלו ציוד לצחצוח שיניים.

ציוד

46. בהמשך לפגיעה האנושה ביכולת לשמור על היגיינה אישית, יש לעמוד על מרכיב נוסף שמחבל באפשרות זו והוא אספקה לקויה של ביגוד ודברי הנעלה. המצב המתואר לעיל יחד עם הפגיעה ביכולת להחזיק ביגוד אישי להחלפה, סותר את תקנה 10(א).

47. כל העצורים שמסרו עדות לטובת המוקד להגנת הפרט מסרו כי אינם מחזיקים בבגדים להחלפה, וכי החלפת הבגדים מתאפשרת אחת לשבוע בזמן המקלחת.

48. במילים אחרות כל עצור מחזיק בחולצה, זוג מכנסיים וזוג תחתונים, מכל סוג פריט אחד שעליו. יוצא מכך, שאף הלבשה תחתונה אינה ניתנת להחלפה במשך שבוע שלם, במקרים בהם דיווחו העצורים על אפשרות להתקלח פעמיים בשבוע ההחלפה התאפשרה גם במקלחת השנייה.

49. לא למותר לציין, כי בחלק מהתצהירים נמסר כי היו מקרים שבהם עצורים יצאו למקלחת ולא הובאו להם בגדים נקיים להחלפה ובכך נאלצו להמתין למועד המקלחת הבא.

50. מהתצהירים עלה גם כן, כי עצורים אינם מחזיקים בדברי הנעלה. בחלק מהתצהירים עלה כי אין מעבר לזוג כפכפים בכל תא ובכך עצורים נאלצו להשתמש בו רק בזמן היציאה מהתא.

51. לא למותר לציין, שאף באחד הביקורים שנערכו על ידי הח"מ העצור הגיע יחף, ומשהיה מדובר בחולה סוכרת שחשש מפציעות בכף הרגל, נאלצו הן לדרוש כי יובא לו זוג כפכפים באופן מיידי.

52. המצוקה מחריפה לאור העובדה שאין בידי העצורים כלי כתיבה על מנת לפנות בבקשות כתובות לגורם המחזיק ולצורך אספקת ציוד חיוני וקריטי. מהעצורים נמנעת אחת הזכויות הבסיסיות ביותר והיא הזכות לפנייה לערכאות בכל הנוגע לפגיעה השיטתית בתנאי המחיה. בקשותיהם לחיילים גם אינן מתועדות וזה מסביר מדוע אינן נענות.

טיול

53. הזכות לטיול יומי תחת כיפת השמיים מעוגנת בסעיף 8(א) לתקנות. בהתאם לאותו סעיף כל עצור יהיה זכאי לטיול של שעתיים ביום לפחות, כאשר היחס לעניין הטיול הוא בגדר תובה, שכן על פי לשון התקנה, "המפקד רשאי, על פי בקשת הכלוא ואם ראה טעם סביר לכך, לפטור את הכלוא מחובת היציאה לטיול. (ההדגשות הוספו, נ.ד.)"

54. חרף האמור מרבית העצורים שמסרו תצהירים עד כה העידו כי לא ניתנת אפשרות לצאת לטיול כלל. אף במקרים הבודדים בהם העצורים מסרו כי יצאו לטיול, היה מדובר בטיולים בודדים ולזמן קצר מאד שאינו בהתאם לתקנות.

55. כאמור המצב הרווח הוא שעצורים אינם יוצאים לטיול יומי, ובחלק מהביקורים נאמר במפורש שהפעם הראשונה שהעצור יוצא ממקום החזקתו הייתה לצורך יציאתו למפגש עם עורך-דינו.

הזכות לייצוג משפטי

56. חרף הזכות לייצוג המעוגנת בחוק, העצורים מסרו כי בעת הבאתם למפגש עם עורכי דינם, הם עוברים סדרה של התנהלויות משפילות. במספר מקרים נאלצו אותם עצורים לשהות בשכיבה במשך שעות ארוכות בימי הביקור עד לסיום כלל הביקורים, תחת כיפת השמיים כשהם חשופים לפגעי מזג האוויר.

57. מעבר לאמור, בחלק ניכר מהביקורים העצורים לא ידעו היכן הם מוחזקים, ומהו הסטטוס המשפטי שלהם, כאשר במרבית המקרים היה מדובר בעצורים שהובאו בפני שופט, אך לא תמיד הובהר לעצור כי הוא בפני בית משפט, שכן כל הדיונים מתקיימים באמצעות היוועדות חזותית, במשך דקות בודדות, בהן השופט אינו יכול לראות את העצור ולעמוד על מצבו הפיזי.

58. המתכונת בה מתקיימים דיונים אלה אינם מבטיחים את הזכות לייצוג הולם ולהליך הוגן.

סיכום

59. העדויות לעיל מלמדות שהצבא מפר את החובות החוקיות המוטלות עליו לשמירה על זכויותיהם של הכלואים המוחזקים בידי כולל החוק, התקנות, הדין הבינלאומי, כללי מנדלה ואמנת ג'נבה.

60. יתרת מזו, עדויותיהם של העצורים שהוחזקו או עודם מוחזקים במתקן הצבאי עופר מעידות על התעלמות הצבא מפסיקתו האחרונה של בית המשפט העליון הנכבד בעניין תנאי ההחזקה במתקן שדה תימן. בבג"ץ 4268/24 הדגישו השופטים כי הצו המוחלט הינו צופה פני עתיד. כאן אין אלא לצטט את דבריה של כבי' השופטת ברק ארז שקבעה כך "אכן, הליך זה אינו מתאים לבחינת העבר, די לנו במה שהתברר, כמו גם בעמדת המדינה, כדי לומר: מה שהיה לא עוד יהיה. הדרך היחידה להחזיק כלואים – במתקן" שדה תימן "כמו גם בכל מתקן כליאה אחר – חייבת להיות הדרך שעליה מורה הדין. חובה זו אינה תלויה ואינה יכולה להיות מושפעת מהרקע להחזקתם של כלואים במתקן. בעמידה על כך מדינת ישראל מחויבת קודם כל לעצמה – כמדינת חוק. השאלה שהתעוררה בפנינו יורדת לשורשו של עקרון החוקיות החולש על הפעלת סמכויות שלטוניות ומחייב פעולה במסגרת החוק והתקנות בלבד. זהו יסוד מוסד של עקרון החוקיות. בהקשר זה אין להפריד בין עיקר לטפל ואין להסתפק ב"עיקר התנאים" או ב"ליבת ההגנות." ברי כי התנהלות הצבא הופכת את דבריה של כבי' השופטת לאות מתה, שכן מה שהיה, אכן עודו קיים, וממשיך להתקיים במתקן עופר.

61. לטיפולכם הבהול והענייני.

בכבוד רב,

נאדין אבו ערפה, עו"ד

נדיה דקה, עו"ד

העתק

היועצת המשפטית לממשלה, עו"ד גלי בהרב-מיארה